

УДК 377.3:[614.253.5:504]

ІНТЕГРАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО СКЛАДНИКА У ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Ігор Шустик,
аспірант Інституту професійної освіти
НАПН України,
<https://orcid.org/0009-0002-7112-197X>
e-mail: shustikigor1993@gmail.com

Анотація. Обґрунтовано необхідність дієвих механізмів екоорієнтованих складників практичного навчання майбутніх медичних сестер у фахових коледжах для ефективної реалізації сформованості їхньої екологічної компетентності. Доведено, що така компетентність демонструє необхідність подальшої роботи у напрямі удосконалення практичної підготовки молодшого медичного персоналу в контексті майбутньої відбудови країни, де працівники мають відповідати за екологічну безпеку пацієнтів та довкілля.

Ключові слова: фаховий коледж, екологічна компетентність, майбутні медичні сестри, фахова передвища освіта, навчання.

INTEGRATION OF THE ENVIRONMENTAL COMPONENT INTO THE PRACTICAL TRAINING OF FUTURE NURSES: CHALLENGES AND PROSPECTS

Ihor Shustyk,
Postgraduate Student of the Institute of
Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The need for effective mechanisms of eco-oriented components of practical training of future nurses in professional colleges is substantiated for the effective implementation of the formation of their environmental competence. It is proven that such competence demonstrates the need for further work to improve the practical training of junior medical personnel in the context of the future reconstruction of the country, where employees must be responsible for the environmental safety of patients and the environment.

Keywords: professional college, environmental competence, future nurses, professional pre-higher education, training.

Проблема формування екологічної компетентності майбутніх медичних сестер сьогодні особливо актуальна. Саме з формуванням цієї компетентності пов'язана якість практичного навчання майбутнього фахівця, що забезпечує його конкурентоспроможність на ринку праці. Людина, яка компетентна у сфері екології та здорового життя, здатна чітко усвідомлювати власну відповідальність за стан навколишнього середовища. Вона може розрізняти основні екологічні проблеми та діяти задля їх вирішення, дотримуватися здорового способу життя, вирішувати нагальні життєві проблеми, раціонально використовувати природні ресурси (Kalenskyi, et al., 2023). Все це дозволяє виробити особливу систему цінностей, орієнтовану на збереження природи та здоров'я людини.

Об'єднати природоохоронну роботу у вищезгаданих напрямках може просвіта населення та екологічна освіта молоді, передусім майбутніх фахівців XXI століття (Герлянд, 2011). Випускники фахових медичних коледжів медичної галузі повинні мати високий рівень екологічної компетентності, що дозволить їм у процесі трудової діяльності сприяти поліпшенню екологічної ситуації в світі.

Перехід на компетентнісно орієнтовану освіту став закономірним етапом, його реалізація передбачає створення акцентів на високому рівні сформованості знань, умінь і навичок, творчого мислення, життєвих цінностей студентів фахових коледжів медичної галузі, «формування фахівця нового зразка, в центрі професійної діяльності якого є особистість з її особливостями, індивідуальним станом здоров'я та внутрішніми потенційними можливостями до адаптації, діяльність якої зосереджена на творчу, діалогічну, емпатійну взаємодію з пацієнтом, на активізацію потенційних можливостей особистості, поліпшення і гармонізацію індивідуальних компенсаторних резервів; фахівця, спроможного ефективно здійснювати належний догляд за хворими, встановлювати медсестринський діагноз, визначати проблеми пацієнта, виконувати призначення лікаря в амбулаторних і стаціонарних умовах, в умовах сім'ї, в освітніх закладах» (Криницька та ін., 2017, с. 84).

Мета формування екологічної компетентності – становлення особистості з високим рівнем екологічної культури та екологічної свідомості альтруїстичного й екоцентричного типів; подолання

контраверсійного характеру взаємодій на основі системного усвідомлення визначального сенсу екологічного імперативу як реальності та підґрунтя екоеволюційної стратегії людства в умовах єдності історичного процесу розвитку всієї біосфери планети; розвиток здатності застосовувати наявні екологічні знання та досвід у ситуативній, професійній, повсякденно-побутовій діяльності, прийнятті рішень й адекватних дій в умовах невизначеності та надзвичайності в контексті одночасного багатоманіття множини причинно-наслідкових зв'язків, пріоритету екологічних цінностей, безпеки, цілей сталого розвитку; формування відповідальності (правової та моральної) за наслідки впливу антропогенної діяльності на екосистеми як зворотного боку прагнень особистості, її свободи та мотивації до втілення принципів сталого розвитку; забезпечення готовності до пропаганди екологічних ідей та здорового способу життя, прояву власної активної життєвої позиції щодо охорони природи, збереження середовища існування людини, консолідації суспільства задля вирішення екологічних проблем різних рівнів, масштабів, походження (Маленко та ін., 2023).

Екологічна компетентність у медицині – це здатність медичних працівників розуміти вплив довкілля на здоров'я, усвідомлювати екологічні ризики, раціонально використовувати ресурси та діяти відповідно до принципів сталого розвитку. Вона включає професійні знання про екопатології, уміння утилізувати відходи та формувати екологічну свідомість пацієнтів для запобігання хворобам (Григорова, 2024).

Інтеграція екологічного складника у практичне навчання майбутніх медичних сестер є необхідною умовою для формування їхньої екологічної компетентності з урахуванням екологічних ризиків, що спрямований на формування екологічної свідомості, відповідального ставлення до довкілля та розуміння впливу екологічних факторів на здоров'я людини.

Основними вимогами такої інтеграції є:

– відповідність теорії та практики (на жаль, сьогодні формування екологічної компетентності майбутніх медичних сестер у фахових коледжах досить часто обмежене так званим «предметно-центричним» форматом (наприклад, у межах дисципліни «Основи екології та профілактичної медицини»), що відриває теоретичні знання від реальної практичної діяльності);

– слабка вираженість у стандартах (аналіз освітніх стандартів України демонструє, що вимоги щодо включення екологічного

складника у рамкові документи підготовки майбутніх медичних прописані недостатньо чітко);

- обмеженість ресурсів (існує суперечність між потребою суспільства у фахівцях медичної галузі з високим рівнем екологічного мислення та реальними можливостями системи фахової передвищої освіти забезпечити таку підготовку);

- специфіка медичної галузі (наприклад, необхідність суворого дотримання інфекційної безпеки досить часто ускладнює у роботі медичної сестри впровадження екологічних ініціатив (наприклад, сортування відходів) через високий вміст небезпечних медичних відходів).

Перспективами у цьому напрямі вважаємо:

- екологізацію навчальних дисциплін (впровадження екологічного контексту в усі клінічні дисципліни, а не лише в загальні курси);

- еколого-проектна діяльність (використання методів екопроектів під час практичного навчання для відпрацювання навичок раціонального використання ресурсів);

- управління медичними відходами (обов'язкове включення модулів з поводження з відходами в усі навчальні дескриптори, що вже є поширеною міжнародною практикою);

- післявоєнне відновлення України (актуальність екологічної підготовки майбутніх медичних сестер зростає в контексті майбутньої відбудови країни, де медичні працівники мають відповідати за екологічну безпеку пацієнтів та довкілля);

- екосистема громад (майбутні медичні сестри повинні бути готовими виступати в ролі просвітників у громадах з питань зв'язку між станом довкілля та здоров'ям людини).

Також інтеграція екологічного складника у практичне навчання майбутніх медичних сестер неможливий без цілеспрямованої самостійної роботи студентів, яка, крім засвоєння навчальної інформації, підтримує пізнавальний інтерес, сприяє розвитку відповідальності, креативності, самостійності тощо. Вважаємо, що, наприклад, індивідуальна науково-дослідна робота студентів над екологічно-центрованою темою, пов'язаною з медичною спеціалізацією, проведення публічного виступу за одержаними результатами відповідає вищенаведеним вимогам, і розвиває в студентів такі інтелектуальні вміння, як аналіз і синтез, порівняння, встановлення причинно-наслідкових зав'язків тощо. Під час виступу з доповіддю майбутні медичні сестри набувають комунікативних умінь, пов'язаних із науковим та діловим стилем мовлення, веденням аргументованої дискусії тощо (Кіржа, 2019).

Підкреслимо також важливість при формуванні різноманітних компонентів екологічної компетентності участь студентів у екологічно спрямованих заходах, акціях, проєктах громадянської ініціативи. Вони дозволяють майбутнім фахівцям ще під час навчання набувати досвіду участі в природоохоронній та природозбережувальній діяльності. Інтеграція таких аспектів, як знання, уміння, цінності та практична діяльність, дозволяє створити ефективні педагогічні підходи до формування екологічної компетентності майбутніх медичних сестер та підготувати їх до активної участі вирішувати екологічні проблеми у трудовій діяльності.

Список посилань

Kalenskyi, A., Gerliand, T., Kravets, S., Homeniuk, D. & Nagayev, V. (2023). Dual educational system of professional training of future skilled workers. *Advances in Design, Simulation and Manufacturing VI. DSMIE 2023. Lecture Notes in Mechanical Engineering*, 369–378. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-32767-4_35

Герлянд, Т. М. (2011). Особливості формування професійної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників. *Молодь і ринок*, 5, 55–58. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3594>

Криницька, І. Я., Марущак, М. І. & Кліщ, І. М. (2017). Особливості професійної підготовки медичних сестер на сучасному етапі. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*, 4 (74), 84–87. <https://doi.org/10.11603/1681-2786.2017.4.8659>

Маленко, Я., Поздній, Є., & Кабак, О. (2023). Екологічна компетентність особистості: загальна проблематика. *Scientific Collection «InterConf»*, 141, 132–136. <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2287>

Григорова, Н. В. (2024). *Медична екологія: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Середня освіта» освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)»*. Запорізький національний університет. <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/24066/1/0060416.pdf>

Кіржа, Н. В. (2019). Модель формування комунікативної компетентності у студентів медичних коледжів на основі інформаційно-комунікаційних технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*, 253, 103–107. <https://doi.org/10.31652/2412-1142-2019-53-103-107>